

12.04.2019.

Nr. 3.6/49

Vides pārraudzības valsts birojam
vpvb@vpvb.gov.lv

Par kūdras ieguves derīgo izrakteņu atradnē „Rustūžu purvs” Limbažu novada Viļķenes pagastā ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojumu

Kūdras ieguves derīgo izrakteņu atradnē „Rustūžu purvs” Limbažu novada Viļķenes pagastā ietekmes uz vidi novērtējuma ziņojuma sabiedriskās apspriešanas ietvaros Latvijas Dabas fonds sniedz šādus priekšlikumus par paredzēto darbību un tās ietekmes uz vidi novērtējuma (IVN) ziņojumu:

1. SIA “Rīgas meži” Korporatīvajā stratēģijā 2015.-2020. gadam norādīts, ka SIA „Rīgas meži” *“darbības galvenais mērķis ir, ievērojot meža ekosistēmu uzturēšanas un vides aizsardzības principus, nodrošināt efektīvu meža zemes apsaimniekošanu, tā garantējot ilgtspējīgu vides attīstību, nākotnes paaudžu ekonomisko, ekoloģisko un sociālo vajadzību apmierināšanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.”* Kā uzdevums nekustamo īpašumu izmantošanas plānošanas jomā stratēģijā norādīts *“Izstrādāt nekustamo īpašumu iedalījuma un zonējuma plānu, ņemot vērā to ekonomiskās, ekoloģiskās un sociālās funkcijas”*. IVN ziņojumam pievienotie augu sugu un biotopu un putnu sugu ekspertu atzinumi (skat. IVN ziņojuma 5. pielikumu ar pielikumiem) apliecina Rustūžu purva ekosistēmas augsto vērtību, piemēram, *“tuvākajā apkārtnē nav līdzvērtīgas platības un kvalitātes augstie purvi, Rustūžu purvam ir būtiska nozīme bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai un tas kalpo kā nozīmīga dzīvotne gan augu, gan dzīvnieku sugām un ir sugu migrācijas ceļu būtiska sastāvdaļa”, “Pēc putnu sugu daudzveidības, populāciju lielumu un dzīvotņu kvalitātes Rustūžu purvs ir pielīdzināms (vai pat vērtīgāks par) citiem līdzīga lieluma purviem, kas iekļauti Latvijas ĪADT un Natura 2000 tīklā kā dabas liegumi (salīdzinošos rādītājus sk. apakšnodaļā 7.2). Abām īpaši aizsargājamo tārtiņveidīgo putnu sugām, kas Latvijā ligzdo tieši purvos, dzeltenajam tārtiņam *Pluvialis apricaria* un purva tilbītei *Tringa glareola*, Rustūžu purvā sastopamas ievērojamas populācijas (1. tabula) un izcilas kvalitātes dzīvotnes – dabisks, susināšanas maz ietekmēts atklāts augstais purvs ar slīkšņu un lāmu kompleksu (pēc visām pazīmēm atbilstošs ES nozīmes biotopam 7110*: *aktīvi augstie purvi.*”, līdz ar to **šāda purva iznomāšana kūdras ieguvei bez jebkāda ekonomisko, ekoloģisko un sociālo aspektu izvērtējuma neatbilst SIA “Rīgas meži” darbības mērķiem un stratēģijai.***

2. Ņemot vērā to, ka IVN tiek veikts ekoloģiski augstvērtīgai teritorijai, kas ietver arī ekonomiski nozīmīgus kūdras resursus, un zemes īpašnieks ir Rīgas pilsētas pašvaldības izveidota kapitālsabiedrība, **IVN ziņojumā nepieciešams sniegt izvērtējumu par purva iznomāšanas procedūras atbilstību normatīvajiem aktiem un labas pārvaldības praksei.** Neskaidrības par purva iznomāšanas apstākļiem un iznomāto platību rada IVN ziņojuma pašreizējā redakcijā minētais, ka *“Rustūžu purva atradnes izstrādei vēl konkrēts investors nebija pieteicies”* (27.lpp.),

“SIA „Sfagnum” pagaidām nomā no SIA „Rīgas meži” daļu atradnes laukuma 150 ha platībā, bet nomas līgums paredz, ka nomniekam jāveic atbilstoša ģeoloģiskā izpēte visā licences laukumā un jāiegūst derīgo izrakteņu pase pilnam laukumam, kurā tie konstatēti (kā norādīts iepriekšējā nodaļā, izpētē identificētā atradnes platība ir 480 ha), kā rezultātā pirms ieguves uzsākšana nomas līgums tiks paplašināts uz visu pasē noteikto ieguves platību.” (9.lpp.). Arī IVN ziņojuma 2. pielikumā iznomātās platības robežas nav saprotamas.

3. IVN ziņojumā nav izvērtēta plānotās darbības atbilstība Sugu un biotopu aizsardzības likumam, kas cita starpā nosaka, ka “Biotopa aizsardzības uzdevums ir nodrošināt tādu faktoru kopumu, kas labvēlīgi ietekmē biotopu un tam raksturīgās sugas un veicina biotopa dabisko izplatību, struktūru un funkcijas, kā arī tam raksturīgo sugu izdzīvošanu ilgā laikposmā. Biotopa aizsardzība tiek uzskatīta par labvēlīgu, ja: 1) tā dabiskais izplatības areāls un platības, kur tas atrodams, ir stabilas vai paplašinās; 2) tam ir raksturīgā struktūra un funkcijas, kas nepieciešamas biotopa ilgstošai eksistencei, un paredzams, ka tās pastāvēs tuvākajā nākotnē; 3) ir nodrošināta labvēlīga tam raksturīgo sugu aizsardzība.” Savukārt attiecībā uz sugu aizsardzību likums nosaka, ka “Sugas aizsardzības uzdevums ir nodrošināt apstākļus, kas labvēlīgi ietekmē sugu un veicina optimālu tās populāciju izplatību un īpatņu skaitu populācijās. Sugas aizsardzība tiek uzskatīta par labvēlīgu, ja tās: 1) populācijas dinamikas dati rāda, ka suga ilgstoši nodrošina savu eksistenci kā raksturīgā biotopa dzīvotspējīga sastāvdaļa; 2) dabiskais izplatības areāls nesamazinās un nav paredzams, ka tas samazināsies tuvākajā nākotnē; 3) dzīvotņu izmēri ir pietiekami lieli un, iespējams, tādi saglabāsies, lai ilgstoši nodrošinātu optimālu īpatņu skaitu populācijās.” IVN ziņojumā nav ņemts vērā, ka mazietekmētām, klajām augstajām purvām ar lāmām un slīkšņām raksturīgās sugas, struktūras un funkcijas nav raksturīgas ietekmētiem, aizaugošiem purviem. Līdz ar to nav pieļaujams Rustūžu purva biotopu platības samazinājumu plānotās kūdras ieguves rezultātā vērtēt attiecībā pret kopējo augsto purvu biotopu platību Latvijā, neņemot vērā to kvalitāti. Savukārt attiecībā uz īpaši aizsargājamo augu sugu ciņu mazmeldru *Tricophorum cespitosum*, kas saskaņā ar eksperta atzinumā minēto ir viens no dominantiem purva zemsedzē, tostarp purva ziemeļrietumu daļā, nav ņemts vērā likumā noteiktais “Attiecībā uz īpaši aizsargājamo sugu augiem, sēnēm un ķērpjiem vai to daļām visās attīstības stadijās ir aizliegtas šādas darbības: 1) lasīšana, noplūkšana un izrakšana, kā arī dzīvotņu postīšana.” Attiecībā uz Rustūžu purvā, tostarp purva ziemeļrietumu daļā, sastopamajām īpaši aizsargājamajām putnu sugām nav ņemts vērā likumā noteiktais, ka “attiecībā uz īpaši aizsargājamo sugu dzīvniekiem, to skaitā putniem, visās to attīstības stadijās ir aizliegtas šādas darbības: 4) vairošanās vietu iznīcināšana vai bojāšana; 6) putnu dzīvotņu piesārņošana, kaitējuma nodarīšana tām vai citāda putnu traucēšana.”

4. IVN ziņojumā nav izvērtēta Rustūžu purvā plānotās kūdras ieguves un esošu un apstiprinātu kūdras ieguves vietu (Toļļu purvs u.c. kūdras ieguves vietas Limbažu novadā un Latvijā) kumulatīvā ietekme nacionālā un reģionālā mērogā uz ES nozīmes prioritāro biotopu 7110* Neskarti augstie purvi un ietekmētajām īpaši aizsargājamo sugu populācijām, kā arī reģionālā mērogā uz hidroloģisko režīmu, ūdeņu kvalitāti u.c. atbilstoši MK noteikumos “Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību” noteiktajam: “8. Paredzētās darbības un tās iespējamo alternatīvu būtiskās ietekmes uz vidi novērtējums (tostarp ņemot vērā nacionālajā, Eiropas Savienības un starptautiskajā līmenī izvirzītos vides aizsardzības un klimata pārmaiņu mazināšanas un pielāgošanās klimata pārmaiņām mērķus un nosacījumus). Novērtējums ietver tiešo, netiešo un sekundāro ietekmi, paredzētās darbības un citu darbību savstarpējo un kopējo ietekmi, pārrobežu, īstermiņa, vidēji ilga termiņa un ilglaicīgo ietekmi, kā arī pastāvīgo un pagaidu, pozitīvo un negatīvo ietekmi, un tam cita starpā jāaptver ietekme, ko izraisa: 8.6. paredzētās darbības ietekmes kumulācija ar citām esošām un apstiprinātām

paredzētajām darbībām vai paredzētās darbības ietekmes kumulācija ar citām esošām vai apstiprinātām paredzētajām darbībām, ņemot vērā esošās vides problēmas teritorijās, kuras varētu tikt ietekmētas, un dabas resursu izmantošanu.”

5. IVN ziņojumā nav ņemts vērā Vides aizsardzības likuma 3. pantā definētais piesardzības princips – **“ir pieļaujams ierobežot vai aizliegt darbību vai pasākumu, kurš var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, bet kura ietekme nav pietiekami izvērtēta vai zinātniski pierādīta, ja aizliegums ir samērīgs līdzeklis, lai nodrošinātu vides vai cilvēku veselības aizsardzību.”** Jo īpaši tādēļ, ka Biotopu direktīvas pielikumā minēto biotopu vispārēja inventarizācija Latvijā notiek tikai pašlaik, un informācija par ES nozīmes prioritārā biotopa 7110* Neskarti augstie purvi sastopamību Latvijā un augstas kvalitātes šī biotopa īpatsvaru Natura 2000 teritorijās un ārpus tām vēl nav apkopota un izvērtēta.

6. IVN ziņojuma saturā ir arī citi būtiski trūkumi:

6.1. IVN ziņojums ir pretrunīgs, un tas nesniedz skaidru priekšstatu ne par plānoto darbību, ne sagaidāmajām ietekmēm. Piemēram:

1.2. nodaļā nav norādīta konkrēta zemes platība, kurai būs nepieciešama izmantošanas un zemes lietojuma maiņa.

1.4. nodaļā apskatīta kūdras ieguve visā atradnes platībā, lai gan ziņojumā tālāk tiek minēta arī ieguve samazinātā platībā. Turklāt nav saprotams, uz kāda pamata tiek apgalvots, ka “Ņemot vērā kopējo atradnes platību 480 ha un paredzamo izstrādes laiku 50 gadu, ieguves laukuma maksimālā platība vienā sezonā ir ~10 ha”, jo ieguves laukumu neizstrādā vienā gadā. Līdzīgi arī IVN ziņojuma 3.nodaļā kā alternatīvas netiek izvērtēta kūdras ieguve atšķirīgās platībās, līdz ar to nav saprotams, kādas ietekmes sagaidāmas plānotās darbības rezultātā.

1.5. nodaļā teikts, ka “kopumā nosusināšanas tīkls paredzēts tāds, lai ūdeņus novadītu uz novadgrāvjiem, no kuriem tie tālāk aizplūdis pa Cimeļupi uz Cimeļa ezeru”, ko apstiprina arī 3. pielikumā (nevis 2. pielikumā, kā minēts tekstā) pievienotā nosusināšanas grāvju shēma, lai gan citur ziņojumā minēta arī ūdeņu novadīšana uz Svētupi. Lai gan šajā nodaļā ir pateikts, ka “paredzētās darbības hidroloģiskā režīma ietekmes zonas purvos ir atkarīgas no tā, cik dziļi ir nosusināšanas sistēmu grāvji, piegulošo (potenciāli ietekmēto) teritoriju reljefa, ģeoloģiskajiem apstākļiem un izmantošanas veida”, turpmāk, nosakot tiešās un netiešās ietekmes zonas, tas nav ņemts vērā (zonas noteiktas, neņemot vērā grāvju dziļumu un to, vai grāvja gultne sasniedz minerālgrunti.

1.6. nodaļā ir teikts ka, “mērķtiecīgi būtu izmantot jau eksistējošo ūdens novadīšanas sistēmu, kas tiek ievadīta Svētupē un pa to nonāk Rīgas līcī.”, kas ir pretrunā 1.5. nodaļā minētajai notecei pa Cimeļupi uz Cimeļa ezeru.

1.7. nodaļā paredzētās darbības alternatīvas apskatītas vienīgi tehnoloģiskās zonas novietojumam, nevis alternatīvas kūdras ieguves platību izvietojumam un izmēriem, kā minēts tālāk ziņojumā.

2.1. nodaļā iekļauts nepamatots apgalvojums, ka “divreiz mazākais Toļļu purvs, kura zonējums ir „Derīgo izraķeņu ieguves teritorija” (RD), kas ir gan tuvākā, gan arī vienīgā paredzētās darbības apkaimē kilometriem plašā apkaimē esošā derīgo izraķeņu atradne. Faktiski starp šiem purviem nav atšķirības ne esošajā dabiskajā situācijā, ne plānojamajā izmantošanā, vienkārši kūdras ieguve Toļļu purva atradnē ir uzsākta agrāk, šobrīd tā jau fiziski notiek, un bija saskaņošanā jau teritorijas plānojuma izstrādes laikā 2012. gadā”, jo Limbažu novada teritorijas plānojumā šie purvi ir iekļauti atšķirīgās funkcionālajās zonās, kā norādīts turpat nodaļas tekstā, bet purvu salīdzināšana pēc izmērāmiem kritērijiem ziņojuma ietvaros nav veikta. Turpat minētais, ka Toļļu purvs ir “vienīgā paredzētās darbības apkaimē kilometriem plašā apkaimē

esošā derīgo izrakteņu atradne” neatbilst patiesībai, jo Limbažu novadā apmēram 10 km uz ziemeļiem no Rustūžu purva kūdra tiek iegūta Lielajā Ērgļu purvā ~ 250 ha platībā.

2.6. nodaļā dotais raksturojums, ka “*Purva teritorija ir vairāk vai mazāk ietekmēta: purva pierobežā ir vairāki aktīvi meliorācijas grāvji, daži grāvji skar arī purva biotopus. Šo grāvju stāvoklis un nosusināšanas ietekme dažādās vietās atšķiras: purvs ir daļēji ietekmēts, taču šī ietekme nav vienmērīga, pāreja starp vairāk un mazāk ietekmētajām daļām ir pakāpeniska.*” un “*Meliorācijas grāvju tīkls gan tiešā plānotās kūdras atradnes tuvumā, gan nedaudz atstātus no tās, ir ietekmējis veģetāciju; senāki nelieli, jau aizaugoši grāvji sniega kušanas un lietavu ūdeņu nopludināšanai ļauj ūdenim neuzkrāties purva kupolā un rada susināšanas efektu.*”, “*Grāvji ir tikai kūdras atradnes pierobežā, bet, spriežot pēc veģetācijas, to ietekme ir samērā būtiska. Purvs pārsvarā ir aizaudzis ar retām priedēm, kurām ir samērā lieli dzinumus ikgadējie pieaugumi.*”, “*ZR daļā tie [biotopi] ir antropogēnās ietekmes būtiski pārveidoti*” ir pārāk vispārīgs un turklāt klajā pretrunā ar turpat 2.6. nodaļā tālāk minēto, ka “*atradnes teritorija ir maz ietekmēts augstais purvs ar struktūrām, kas raksturīgas neskartiem augstajiem purviem*”, kā arī 1.5. nodaļā teikto, ka “*Purvu apsekošana liecina, ka gruntsūdens līmeņa pazemināšanās līdz 15-20 cm no purva virsmas ir jūtama tikai 15-20 m platā joslā paralēli teritorijas atdalošajam novadgrāvim vai kontūrgrāvim. Tikai šajā šaurajā 15-20 m platajā joslā novērojama pastiprināta koku un krūmu augšana, kas liecina par labvēlīgāku hidroloģisko režīmu nekā pārējā purva teritorijā.*”

2.6. nodaļa norādīta nepatiesa informācija, ka “*īpaši aizsargājamās lakstaugu sugas nav konstatētas*”, jo saskaņā ar IVN ziņojuma 5. pielikumā pievienoto eksperta atzinumu viens no dominantiem purva zemsedzē ir īpaši aizsargājamā augu suga ciņu mazmeldrs *Tricophorum cespitosum*.

2.7. nodaļā iekļauts nepamatots apgalvojums, ka “*pārsvarā šo purvu izmanto dzērveņu lasītāji pilnīgi citiem mērķiem, ne ainavas baudīšanai*”, savukārt nav dots izvērtējums par Rustūžu purva ainavas nozīmi Viļķenes ciema apkārtnē un reģionā, ņemot vērā arī purva pieejamību.

2.10.2. nodaļā gruntsūdeņu un ietekmes uz viensētu akām raksturojums ir nekonkrēts un nav saprotams pamatojums secinājumam, ka “*varbūtējam riskam var būt pakļautas tikai tās mājas, kuras atrodas Svētupes labajā un Cimeļupes kreisajā krastā.*”

3.3. nodaļā teikts, ka “*kūdru plānots iegūt 480 ha platībā: līdz 300 tūkst. m³ gadā*” (61. lpp.), bet 3.5. nodaļā teikts: “*iegūstot gadā 650 tūkst. m³ kūdras*” (70. lpp.).

IVN ziņojumā vairākās vietās dota atsauce uz izstrādes procesā esošo “*Kūdras izmantošanas stratēģiju 2018.-2050. gadam*”, kas neatbilst pašlaik aktuālajam dokumentam “*Kūdras ilgtspējīgas izmantošanas pamatnostādnes 2019. - 2030. gadam*”, turklāt pamatnostādņu 3. pielikumā Rustūžu purvs nav minēts, un pamatnostādņēm nav pielikums „*Potenciāli rūpnieciski izmantojamās atradnes*”.

6.2. IVN ziņojuma 1.10. nodaļā nav dots risinājums sadzīves notekūdeņu un kanalizācijas apsaimniekošanai, kā arī nav saprotams, kādēļ netiks nodrošināta atkritumu šķirošana.

6.3. IVN ziņojuma 1.12. nodaļas saturs ir vispārīgs un neatbilst Vides pārraudzības valsts biroja izdotās “*Programmas ietekmes uz vidi novērtējumam kūdras ieguvei derīgo izrakteņu atradnē “Rustūžu purvs” Limbažu novada Viļķenes pagastā*” 1.12. punktam, jo nav apskatīti konkrēti, šai vietai piemēroti rekultivācijas risinājumi un to īstenošanas iespējas.

6.4. IVN ziņojuma 2.3. nodaļas saturs neraksturo “hidroloģisko apstākļus kūdras ieguves un tai piegulošajā teritorijā”, bet gan satur vispārīgu informāciju, kas neattiecas uz paredzētās darbības teritorijas un ietekmju raksturojumu. Līdzīgi arī ziņojuma 2.4. nodaļā iekļauta informācija, kas

neattiecas uz paredzētās darbības vietu, bet iztrūkst konkrēts paredzētās darbības teritorijas ģeoloģiskās uzbūves un inženierģeoloģisko apstākļu raksturojums.

6.5. IVN ziņojuma 2.5. nodaļā nav raksturoti gruntsūdens plūsmas virzieni un gruntsūdens līmeņa ieguluma dziļums plānotās darbības vietas apkārtnē, kas ir būtiski nepieciešams ietekmju izvērtēšanai, bet gan nodaļa satur lappusēm garu tekstu, kas nekā nav saistīts ar plānoto darbību un tās radītajām ietekmēm.

6.6. IVN ziņojuma 2.6. nodaļā nav doti konkrēti kritēriji, pēc kuriem salīdzināta ES nozīmes prioritāro biotopu 7110* *Neskarti augstie purvi*, 91D0* *Purvaini meži* un 9010* *Veci vai dabiski boreāli meži* kvalitāte Rustūžu purva ziemeļrietumu un dienvidaustrumu daļā. Līdz ar to secinājumi par biotopu kvalitātes atšķirībām nav pamatoti. Turklāt turpat 8. tabulā ir norādīts, ka šo biotopu stāvokļa vērtējums Latvijā ir nelabvēlīgs ar negatīvu tendenci un viens no kritērijiem biotopa nelabvēlīga aizsardzības stāvokļa noteikšanai ir tā platības samazināšanās.

6.7. INV ziņojuma 2.6. nodaļā teritorijas dabas vērtību raksturošanai nav izmantoti būtiski secinājumi, kas lasāmi 5. pielikumā pievienotajā eksperta atzinumā “*Teritorijas ornitoloģiskās nozīmības un šauri specializēto purva putnu sugu ekoloģisko prasību kontekstā var secināt, ka Rustūžu purvā paredzētā darbība atstātu neatgriezenisku nelabvēlīgu ietekmi uz dzelteno tārtiņu un purva tilbiņu ligzdojošajām populācijām. Vērtējot Rustūžu purvu kā veselu un vienotu ekosistēmu, vismaz abu prioritāro putnu sugu reģionālās un nacionālās populācijas un to dzīvotņu labvēlīga aizsardzības statusa nodrošināšanai šī sugu atradne būtu saglabājama dabiskā, nepārveidotā stāvoklī. (...) Augstās kopējās putnu sugu daudzveidības kontekstā Rustūžu purvs un tam blakus esošie meža nogabali jāvērtē kā potenciāls vismaz vietējas vai reģionālas nozīmes biocentrs. Tā novietojums ainavā, ļoti labi saglabāta purva ciešā saikne ar kvalitatīvām meža putnu dzīvotnēm nozīmē, ka ekosistēma šeit veido vienotu, augstvērtīgu purva un meža putnu dzīvotņu kompleksu.*” Līdz ar to tekstā ziņojuma 54. lpp. “*Kopumā purvs ir pielīdzināms citiem līdzīga lieluma purviem, kas iekļauti Latvijas ĪADT un Natura 2000 tīklā kā dabas liegumi gan tikai pēc kopējās putnu sugu daudzveidības, bet ¼ šo populāciju, to dzīvotņu un kopējās ornitoloģiskās vērtības, jo īpaši attiecībā uz abām prioritārajām sugām, koncentrējas purva DA daļā: tieši purva tilbīte un tai piemērotas kvalitatīvas dzīvotnes jo bagātīgi konstatētas DA austrumu daļā, kamēr ZR daļā to nav*” tendenciozi uzsvērtā vienīgi purva dienvidaustrumu daļas vērtība.

6.8. IVN ziņojuma 3.1., 3.2., 3.3. nodaļā nav norādīta platība, kāda tiks sagatavota kūdras ieguvei un kādā vienlaikus notiks kūdras ieguve, līdz ar to ietekmju izvērtējums šajās nodaļās ir vispārīgs un neraksturo ietekmes, ko radītu plānotā darbība.

6.9. IVN ziņojuma 3.3. nodaļā nav izvērtēta plānotās darbības ietekme uz SEG emisiju bilanci valsts mērogā, tostarp saistībā ar Latvijas starptautiskajām saistībām SEG emisiju samazināšanā. IVN ziņojuma 7. pielikumā nav dots “SEG emisiju un rekultivācijas novērtējums”, kā tiek solīts ziņojuma 63. lpp.

6.10. Nav saprotams, kādēļ IVN ziņojuma 3.4. nodaļā aprakstīta dolomīta ieguve, ja ieguves tehnoloģija un izmantotā tehnika kūdras ieguvē ir cita.

6.11. IVN ziņojuma 3.6. nodaļā lietoti apgalvojumi, kas rada lielas šaubas par ietekmju izvērtējuma ticamību šajā nodaļā, piemēram “*kontūrgrāvju dziļums, ievērojot kūdras iegulas dziļumu kūdras ieguves teritorijā, sasniegs vidēji 2m*” (ietekme atkarīga no grāvja dziļuma konkrētajā vietā nevis no vidējā dziļuma), “*ietekme uz tās esošo hidroloģisko režīmu varētu izpausties pirmajos trijos gados, kad pēc nosusināšanas sistēmas izbūves palielināsies gada vidējais noteces līmenis no purva teritorijas, taču tālākajā ekspluatācijas laikā novadāmā ūdens*

daudzums stabilizēsies un atgriezīsies līdzšinējā līmenī” (nav ņemta vērā purva nosusināšanas – mainās zemes lietojuma veids un augsnes īpašības – radītā ietekme uz sateces baseinu), “*secināms, ka apskatāmajā teritorijā vēsturiski jau ir ticis izveidots sabiezināts grāvju tīkls, kas jau ir izmainījis purva dabisko hidroloģisko režīmu, gruntsūdens līmeņa pazemināšanos ne tikai paredzētajā kūdras ieguves teritorijā, bet arī pārējā purva daļā, un izraisījis kūdras iegulas sēšanos. Rustūžu purva teritorijā esošo grāvju tīkls attēlots 2.5.2. un 3.6.1. attēlā”* (ziņojumā nav atrodams 2.5.2. un 3.6.1. attēls, bet nevienā no ziņojuma pievienotajiem pielikumiem nav uzrādīts blīvs esošo grāvju tīkls purvā un 5. pielikumā pievienotajos ekspertu atzinumos lasāmais un fotogrāfijās redzamais norāda uz nosusināšanas ļoti maz ietekmētu purvu). Attiecīgi nav pamatojuma arī 3.13.4. un 3.13.5 nodaļās izdarītajiem secinājumiem, ka ietekme nebūs būtiska.

6.12. IVN ziņojuma 3.7. nav skaidrotas gruntsūdeņu plūsmas un gruntsūdeņu papildināšanās purvam pieguļošajās teritorijās, līdz ar to nav izvērtēta plānotās darbības ietekme uz gruntsūdeņiem, t.sk. uz viensētu akām.

6.13. IVN ziņojuma 3.10 nodaļā nav izmantoti konkrēti kritēriji purva ZR un DA daļas “*kvantitatīvo un kvalitatīvo*” atšķirību un “*bioloģiskās vērtības*” raksturošanai, kā arī nav raksturota purva ZR daļas loma aizsargājamo sugu populāciju un aizsargājamo biotopu pastāvēšanā Rustūžu purvā kopumā. Līdz ar to apgalvojumi, ka purva ZR daļa ir mazvērtīgāka un aizsargājamo biotopu un sugu atradņu iznīcināšana purva ZR daļā neatstās būtisku negatīvu ietekmi, ir uzskatāmi par subjektīviem un nepamatotiem. Turklāt apgalvojot, ka “*DA daļas saglabāšana dabas aizsardzības interesēs attaisnotos arī ekonomiski, neprasot lielus ieguldījumus dabiskā hidroloģiskā režīma atjaunošanai un ar šādiem atjaunošanas pasākumiem daļēji kompensējot mazākās un mazvērtīgākās ZR daļas zaudējumu*”, nav ņemts vērā, ka pašlaik visā purvā kopumā hidroloģiskais režīms ir tuvu optimālajam, un nav nepieciešami ieguldījumi tā uzturēšanai, bet veicot kūdras ieguvi purva ZR daļā, būtu nepieciešami lieli ieguldījumi hidroizolējošas sienas izbūvēšanai starp purva daļām.

6.14. IVN ziņojuma 3.11. nodaļā dotais “*ietekmes uz ainavas daudzveidību, tās elementiem, kultūrvēsturisko vidi un rekreācijas resursiem*” izvērtējums ir pārāk vispārīgs, nav izvērtēta neskarta purva nozīme rekreācijā (ogošana, dabas tūrisms), kā arī šādas ainavas loma reģiona mērogā. Turklāt lietoti maz ticami apgalvojumi, piemēram, “*ar ļoti lokālu ~10 ha lielu ieguves laukumu ik sezonu, nekādi neskarot pārējo lielo purva platību*” (šeit nav dota konkrēta kūdras ieguves lauku platība pa gadiem izstrādes laikā, un apgalvojums ir pretrunā ar 12. tabulā IVN ziņojuma 95. lpp. norādītajām platībām), “*veidosies jauna cilvēka pārveidotas, bet dabiski atjaunojošās purva vides un jaunaudžu ainava*” (nav pamata šādam apgalvojumam, jo netiek apskatīti purva rekultivācijas veidi), “*plašai sabiedrībai tā būs viena no normālām Latvijas lauku un mežu zemju ainavām bez īpašas vērtības, tāpat kā pašreizējā*” (kāds pamats apgalvot, ka sabiedrība vienādi novērtē dabiska purva ainavu un ainavu kūdras ieguves laikā un pēc tās?).

6.15. IVN ziņojuma 3.12. nodaļā minēts, ka “*limitējošs faktors paredzētās darbības īstenošanai pilnā apjomā ir Rustūžu purva dabas vērtības, konkrēti, bioloģiskā daudzveidība, īpaši aizsargājamās sugas un biotopi kā vērtība par sevi un vienlaikus kā vērtīgas putnu, tostarp īpaši aizsargājamo putnu dzīvotnes*” un šis **limitējošais faktors ir attiecināms uz visu purvu kopumā**, ņemot vērā Sugu un biotopu aizsardzības likumā noteiktās prasības sugu un biotopu aizsardzībai un Vides aizsardzības likumā noteikto piesardzības principu (skat. arī šī atzinuma 3.-5. punktu). Turklāt redzams, ka kūdras resursi ir proporcionāli platībai un nav saprotams, kādēļ par ekonomisku priekšrocību tiek uzskatīts lielāks daudzsadālījušās kūdras apjoms (“*Savukārt kūdras resursi kvantitatīvi un kvalitatīvi koncentrējas purva ZR daļā, kurā ir gan būtiski lielāks kūdras slāņa biezums, gan nedaudz labāks kvalitatīvais sadalījums: 44,5 % daudzsadālījušās kūdras*

salīdzinājumā ar 42,4 % daudzsadalījušās kūdras DA daļā. Kopumā ZR daļā, kuras platība ir tikai 29,7 % visas atradnes, atrodas 37,2 % visas Rustūžu purva kūdras un 38,4 % visas daudzsadalījušās kūdras”). **Kā limitējošais faktors būtu izvērtējamas arī SEG emisijas**, ņemot vērā valsts saistības SEG emisiju samazināšanā. IVN ziņojuma 3.13.2. nodaļā nav skaidrota metode SEG emisiju aprēķiniem un nav saprotams, kā pēc renaturalizācijas mitrājs spētu uzkrāt kūdras ieguves rezultātā emitēto oglekli daudz īsākā laikā nekā purva vēsturiskā veidošanās (“Visas atradnes izstrādes radītās SEG emisijas kopā sastādītu 5600 tūkst. t CO2 ekv. un mitrājs spētu pēc renaturalizācijas šādu emisiju apjomu absorbēt 1700 gados. 3. samazinātajā alternatīvā tiek izstrādāta tikai ZR daļa jeb 29,7 % atradnes kopplatības, tātad SEG emisijas ir attiecīgi 1660 tūkst. t CO2 ekv. un mitrājs tās spētu absorbēt 500 gados.”). Turklāt IVN ziņojuma ietvaros netiek apskatītas un noteiktas konkrētas rekultivācijas metodes pēc kūdras ieguves beigām šajā purvā.

6.16. Paredzētās darbības sociāli – ekonomisko aspektu izvērtējums IVN ziņojuma 3.14. nodaļā ir pārāk vispārīgs un neraksturo plānoto darbību (nav norādītas ne konkrētas platības, ne darbavietu skaits, ne ieguldījumu apjoms konkrētās nozarēs, ne plānotie ienākumi). Turklāt nav izvērtēti zaudējumi, kādus valstij rada neapstrādātas kūdras eksports salīdzinājumā ar to, ja tiktu eksportēti augstas pievienotās vērtības kūdras produkti. Tāpat arī nav izvērtētas izmaksas, kādas radītu hidroizolējošās sienas izbūvēšana starp purva ZR un DA daļām.

Ņemot vērā iepriekš minēto, Latvijas Dabas fonds aicina respektēt Rustūžu purva dabas vērtības un turpmākajā IVN procesā **vērtēt plānotajai darbībai reālas alternatīvas ārpus Rustūžu purva – citas vietas kūdras ieguvei, kur tā neietekmētu augstas kvalitātes neskartu augsto purvu u.c. augstas kvalitātes ES nozīmes biotopus un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes, un SEG emisijas būtu samērojamas ar piesaisti rekultivētās kūdras ieguves vietās.**

Ar cieņu,

Ģirts Strazdiņš
Latvijas Dabas fonda direktors

L.Enģele, 26102617, lelde.engele@inbox.lv

ŠIS DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU